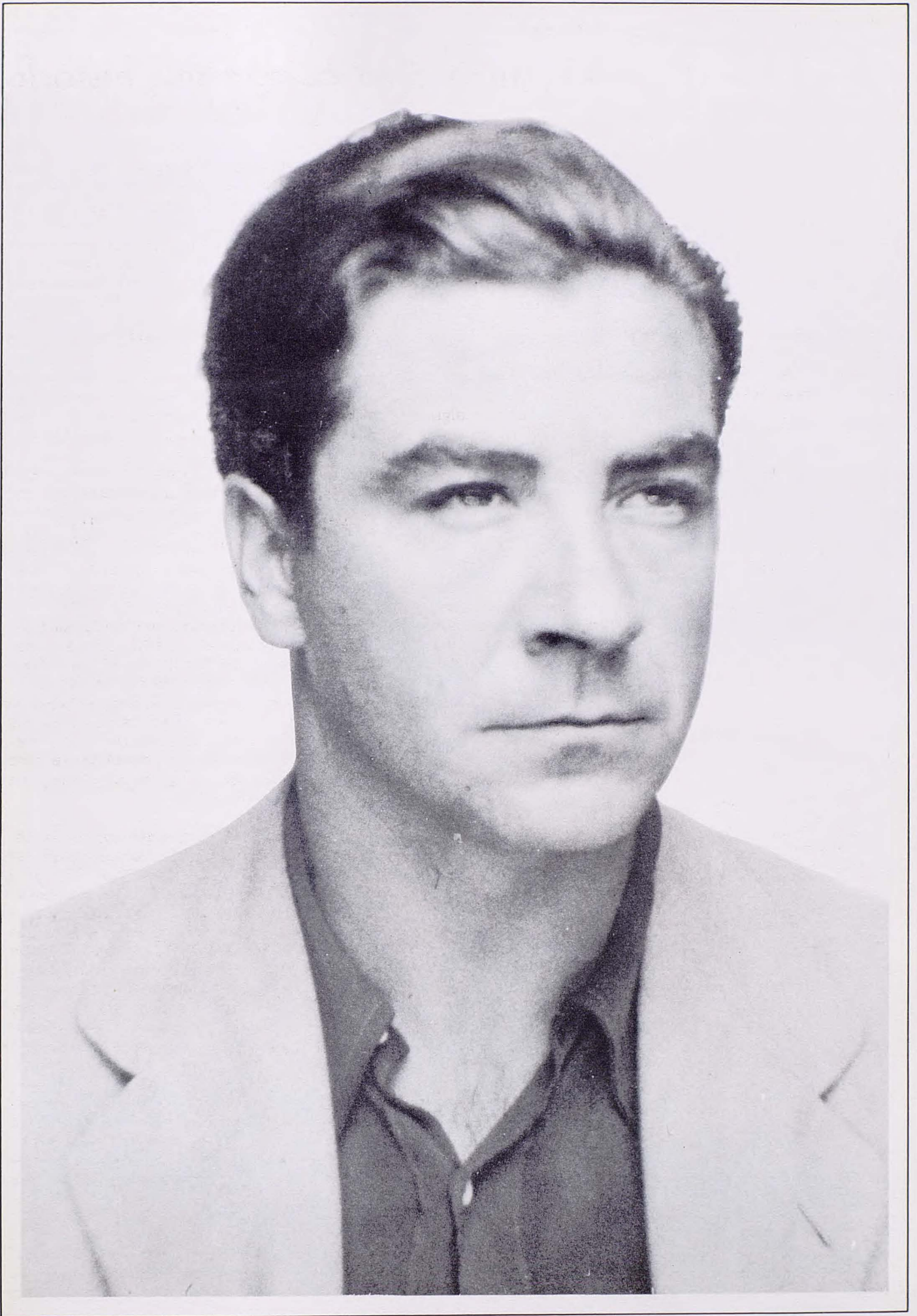

Vigència d'un compromís històric

El suport i la col·laboració del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, ha fet possible que l'iniciativa del «Grup 2C» prengué cos i es formalitzés en aquest triple homenatge: el número de la revista «2C Construcción de la Ciudad»: Josep Torres Clavé, arquitecto y revolucionario, l'exposició al Col·legi d'Arquitectes de Catalunya i el present número de Quaderns d'Arquitectura i Urbanisme com a compilador dels documents gràfics de l'Exposició i d'algunes informacions i documents no publicats fins ara.

Josep Torres i Clavé, nét d'en Josep Torres i Ferran, mestre d'obres, fundador del Foment d'Obres i Construccions, va ésser educat en el marc noucentista pel seu oncle Jaume Torres i Grau, arquitecte i conseller del Foment. Amb la formació acadèmica rebuda, J. T. C. va prendre una decisió de canvi o de ruptura en deixar la seguretat professional pròpia de l'ambient d'on provenia, per a emprendre la tasca d'ésser membre fundador del GATCPAC conjuntament amb J. Lluís Sert i altres companys.

Al G.A.T.C.P.A.C., protagonitzat principalment i conjuntament amb J. Ll. Sert, J. T. Clavé conjugarà l'avantguardisme formal dins uns postulats corbuserians, amb un acusat sentit social de l'arquitectura. S'ha escrit molt sobre la vida i l'obra del grup (vegeu «Quaderns d'Arquitectura», núms. 90 i 94), la qual cosa ens obliga a no insistir-hi més. Incidirem en la part més desconeguda de la seva curta, però intensa, vida (1907-1939): l'època de la guerra.

A partir dels fets de juliol del 36 el G.A.T.C.P.A.C. continua més viu que mai. Només cal llegir els editorials del núm. 23-24 de desembre del 36, així com el núm. 25 Problemes de la Revolució (primer trimestre de 1937). Els esdeveniments polítics per raó dels fets de la revolució, amb la conseqüent transformació social, faran que Josep Torres i Clavé, amb altres companys adopti una radical i compromesa posició davant de la professió, i al servei de la societat.

El 31 de juliol de 1936 es va constituir el S.A.C. (Sindicat d'Arqui-

tectes de Catalunya). És en aquest moment, quan la majoria dels postulats i projectes d'urbanisme podran ésser reafirmats. La nova situació política del moment ho permet. Àdhuc, que se n'iniciïn alguns. A la crítica de l'ensenyament de l'arquitectura hom hi respondrà amb un nou pla d'estudis. El control de les oficines tècniques de l'Ajuntament permetrà iniciar projectes com el del sanejament del Districte Vè i les obres de prolongació de l'Avinguda de les Corts Catalanes, punt de partida de l'ambiciós projecte de la «Ciutat de Repòs i Vacances». Totes les tasques que va progonitzar des del Sindicat d'Arquitectes de Catalunya van anar encaminades al servei de la col·lectivitat i sobretot a la defensa de l'arquitectura i dels interessos professionals i econòmics dels arquitectes.

Fins i tot l'obra del S.A.C. va ésser exposada al CIRPAC, com a preparació del CIAM del 37, al setembre de 1936 a la Sarraz, Suïssa.

Una reproducció fragmentària de la memòria adreçada als companys sindicats, i després de quatre mesos de treball, permet veure amb claredat i precisió quins eren els seus objectius:

«—Està en el nostre ànim de donar compte als demés companys l'obra que hem realitzat (...) avui volem que jutgeu la nostra gestió. Us en venim a donar dades per a jutjar-la: cal, abans que tot, que considerem les circumstàncies i les raons que hem tingut nosaltres per imposar l'orientació que hem donat a la nostra professió. Calia, per a sobreviure, canviar el concepte que tots, professionals i no professionals, tenim de l'arquitecte. D'ací en endavant, a la nostra professió li està encomanada una importantíssima missió social a accomplir i que calia veure des dels primers moments, ja que ens exposàvem que se'ns eliminés de la nova estructura de la societat. És per això que vàrem constituir el SINDICAT D'ARQUITECTES. (...) L'ésser secretari general del S.A.C. li permet posar en pràctica el seu ideari, actuant a partir d'aquest moment, en un triple front: l'ad-

ministració, l'ensenyament i la organització corporativa dels arquitectes.

Quan fou nomenat, per Ventura Gassol, comisari de l'Escola d'Arquitectura, va assolir el compromís d'emprendre una renovació profunda de l'ensenyament, encaminant el nou pla d'estudis d'acord amb el moment cultural que el país vivia i pensant en el paper que l'arquitecte havia de protagonitzar dins la nova societat. Hem de pensar que mentre es parlava d'un nou «concepte d'arquitecte», el nou pla d'estudis pretenia, a partir d'una justa i racional distribució de la feina de l'arquitecte, arribar a una veritable especialització de la professió. Això permetia assegurar feina a qualsevol arquitecte, segons fossin les seves aptituds i interessos. Aquesta voluntat de fer i de sentir, qualificada per alguns d'ingènua, d'excés de bona fe, van dur-lo a endegar, a partir del Sindicat, els més rellevants de l'organització de la professió d'arquitecte al nostre país.

El control de les Oficines Tècniques de l'Ajuntament de Barcelona li va permetre, a part d'endegar els Projectes de Sanejament del Districte Vè., i el de «La Ciutat de Repòs i de Vacances», iniciar els treballs sobre la Municipalització de la Vivenda i l'Ordenació de les Comarques catalanes.

Pel que fa a l'organització corporativa dels arquitectes cal llegir el referent a la distribució racional de la feina dels arquitectes.

La seva curta, però intensa, intervenció com a Secretari General del S.A.C. ens dona una visió àmplia de la seva personalitat i de quins van ésser els principals objectius de la seva lluita i, alhora del seu treball gairebé desmesurat. A l'inici dels 80, potser semblarà sorprenent per a alguns la coneixença o lectura d'alguns dels seus escrits (veure 2C núms. 15-16: Josep Torres Clavé, arquitecto y revolucionario.) La lluita contra el capitalisme inculte, com ens parlava, és encara vigent: tan sols cal obrir bé els ulls i voler veure. Només cal que analitzem, simplement, sense ànim de demagògia qualsevol, quin ha estat el desenvolupament urbanístic del nostre país en aquests darrers 40 anys, que es pot estendre a la major part del territori espanyol.

La llicó que, a partir de l'anàlisi de la persona d'en Josep Torres i Clavé, en els objectius, la radicalització del seu ferm compromís

en la seva curta existència, se'n desprèn, i sobretot avui, en els quaranta anys de la seva mort, és i ha d'ésser vàlida per a molts en el moment d'endegar el país i recuperar les nostres institucions.

En aquests moments històrics que ens toca viure, creiem que es força necessari, el fet de conèixer la història cultural del nostre país a partir dels personatges que, com Josep Torres i Clavé han estat silenciats injustament només pel fet d'haver tingut una radical i compromesa actitud treballant fins els seus darrers dies per una nova i més justa societat a través del desenvolupament més racional i qualificat de la professió d'arquitecte. Creiem, doncs, que el seu missatge és encara vigent i que conèixer-lo es un deure per a tothom.

Jaume Sanmartí/Raimon Torres